

відбування покарання, виправлення та ресоціалізації засуджених осіб може тлумачитись неоднозначно. Вирішення цієї проблеми варто пов'язати з адекватною реакцією суспільства і законодавця на такі зміни. Будь-які зміни в розумінні сутності гендерної рівності мають своєчасно відобразитись у національному законодавстві та бути предметом наукових досліджень.

Література

1. Кругова С.С. Теоретико-практичні проблеми забезпечення гендерної рівності. Право як ефективний суспільний регулятор : матеріали міжнар. наук.- практ. конф. (м. Львів, 15–16 лют. 2019 р.). Львів : Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2019. С. 21–23.
2. Кругова С.С. Конституційні гарантії забезпечення рівності прав і свобод жінок та чоловіків. Соціальне право. 2019. № 2. С. 102–108.

Черненко А.П.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ПРО ОКРЕМІ ДИСКРИМІНАЦІЙНІ РИЗИКИ ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України (далі - КПК України) багатьма вченими й політиками визнаний як один із найдемократичніших нормативно-правових актів такого напрямку правового регулювання. І ця оцінка дійсно є об'єктивною, бо багато інститутів цього документу відповідає найвищим стандартам забезпечення прав людини, яка потрапила до його сфери. Дехто навіть скаржиться на надмірне посилення прав сторони захисту порівняно зі стороною обвинувачення, стверджуючи, що законодавці захопилися посиленням прав сторони захисту на шкоду сторони обвинувачення, яка за зазвичай й чинить обмеження прав представників сторони захисту. На думку останніх, у певних випадках сторона обвинувачення позбавлена реально ефективно боротися з кримінальними правопорушеннями. На наш погляд, це питання також повинно бути у полі зору науковців і вирішено без обмеження прав іншої сторони чи за її рахунок, але зараз мова про інше.

Стаття 10 КПК України закріплює засаду «Рівності перед законом і судом». Норми цієї статті регламентують: «1. Не може бути привілеїв чи обмежень у процесуальних правах, передбачених цим Кодексом, за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних чи інших переконань, статі,

етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, громадянства, освіти, роду занять, а також за мовними або іншими ознаками.

2. У випадках і порядку, передбачених цим Кодексом, певні категорії осіб (неповнолітні, іноземці, особи з розумовими і фізичними вадами тощо) під час кримінального провадження користуються додатковими гарантіями» [1]. Норми даної статті та її засади рівності перед законом і судом у чинному КПК України суворо дотримуються і забезпечуються, у цьому немає жодних сумнівів, разом з тим, хотілось би звернути увагу на певні ризики можливої дискримінації певних учасників кримінального провадження за певних умов.

Зокрема, ми звертали увагу у спеціальному дослідженні на тему «Проблеми вибору та залучення захисника у кримінальному провадженні» на те що ліквідація у кримінальному процесуальному законодавстві інституту захисників з числа інших фахівців у галузі права, а це відсутність конкуренції серед захисників веде до удорожчання їх послуг, ускладнення доступу до правової допомоги і до загрози існування захисту взагалі. Хотілось би звернути увагу, що такий стан чинного КПК України у цій частині, можна розглядати як певний ризик дискримінації інших фахівців у галузі права за ознакою того, що вони не є адвокатами.

Дещо пояснимо цю тезу. Ми констатували: «І дійсно чинний КПК значно розширив можливості сторони захисту, особливо на стадії досудового розслідування, але порівняно з Кримінально-процесуальним кодексом України, прийнятого у 1960 році (далі – КПК 1960 року) дещо обмежив можливості вибору захисника. Так, у відповідності до ч. 2 ст. 44 КПК 1960 року: «Як захисники допускаються особи, які мають свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю в Україні та інші фахівці у галузі права, які за законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи. У випадках і в порядку, передбачених цим Кодексом, як захисники допускаються близькі родичі обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, його опікуни або піклувальники».

Як бачимо цитована стаття КПК 1960 року передбачає можливість вибрати захисника з трьох категорій осіб:

- особи, які мають свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю в Україні;

- інші фахівці у галузі права, які за законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи;

- близькі родичі обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, його опікуни або піклувальники (у випадках і в порядку, передбачених КПК 1960 року). Натомість чинний КПК суттєво обмежує можливість переслідуваній у кримінальному порядку особі обрати захисника на власний розсуд. Цій особі надається по суті право обрати собі захисника виключно з однієї категорії осіб – адвокатів. Так, у відповідності до ч. 2 ст. 45 КПК : «Захисником не може бути адвокат, відомості про якого не внесено до Єдиного реєстру адвокатів України або стосовно якого у Єдиному реєстрі

адвокатів України містяться відомості про зупинення або припинення права на зайняття адвокатською діяльністю» [2, с. 301-302].

Як бачимо, законодавець з трьох категорій захисників виключив дві категорії лише на підставі того, що вони не є адвокатами і таким чином створив умови визнати такі обставини певним ризиком дискримінації інших фахівців у галузі права та близьких родичі обвинуваченого, підсудного тощо порівняно з адвокатом.

Ми навели пояснення такого рішення і тут варто його процитувати: «...інші фахівці у галузі права були позбавлені права бути захисниками у кримінальному провадженні. Цей крок, на нашу думку, треба оцінювати негативно, при цьому треба пояснити, чому він був зроблений у напрямі від демократії. На нашу думку, передусім це було на користь адвокатської спільноти, тому можна думати про певний лобізм з їх боку.

Крім того, практика участі у судових засіданнях інших фахівців у галузі права як захисників у окремих випадках була негативною. Окремі представники інших фахівців у галузі права у судовому засіданні інколи вели себе невиховано, допускали порушення порядку у судовому засіданні, зривали судові засідання, були випадки некомпетентності, не знання законодавства тощо. Такі факти у сукупності з лобізмом адвокатського корпусу й призвели до такого рішення. По суті цей інститут (інших фахівців у галузі права) було ліквідовано та запроваджено адвокатську монополію, яка зберіглася й у чинному КПК до сьогодні» [2, с. 302]. Тут також слід пояснити, що у такого рішення звісно були підстави, але ж їх можна оцінювати і як певні ризики, що вказують на ознаки дискримінації такої категорії осіб як інші фахівці у галузі права. Ці особи - інші фахівці у галузі права, які за законом мають право на надання правової допомоги так само як і адвокати мають вищу юридичну освіту і їх фаховий рівень підтверджується фактом отримання певного рівня освіти і, на наш погляд, не потребує обов'язкового складання ще одного іспиту в «стінах адвокатури».

На наш погляд, усунути ці ризики дискримінації інших фахівців у галузі права можна через:

- прийняття необхідного спеціального закону, котрий визначить захисників з числа інших фахівців у галузі права, якими можуть бути особи з вищою юридичною освітою за кримінально-правовою спеціалізацією;
- фахівець у галузі права повинен пройти обов'язкову реєстрацію у відповідному реєстрі захисників з числа інших фахівців у галузі права, що й буде дозволом на здійснення захисту у кримінальному провадженні;
- адміністратором реєстру захисників з числа інших фахівців у галузі права може бути Міністерство юстиції України, яке й матиме право робити попередження такому захисникові або припинити його реєстрацію.

На наш погляд, такі заходи (про що йдеться у наших пропозиціях) не лише сприятимуть розвитку конкуренції серед захисників, що у свою чергу покращить якість їх послуг, а ще й зроблять послуги захисників більш

доступними в матеріальному плані і звісно усунуть ризики дискримінації інших фахівців в галузі права.

Література

1. Кримінальний процесуальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/conv#n465>.
2. Черненко А.П., Шиян А.Г. Проблеми вибору та залучення захисника у кримінальному провадженні. *Науковий вісник ДДУВС*. 2022. № 1. С. 299-305.

Лукомська А.А.,
курсант ННІ права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Корогод С. В.,
старший викладач кафедри кримінального права та кримінології
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ ДИСКРИМІНАЦІЇ ЗА МІЖНАРОДНИМИ АКТАМИ ТА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Дискримінація – це явище, яке швидко змінюється і вимагає постійного контролю. Враховуючи прагнення України стати членом Європейського Союзу, доцільно наголосити на необхідності гармонізації національних стандартів із нормами розвинених країн Європейського Союзу у сфері протидії дискримінації. Актуальною проблемою в теоретичному та практичному плані сьогодення є проблема визначення поняття дискримінації та її співвідношення з диференціацією та толерантністю.

Варто наголосити на тому, що базовим для антидискримінаційного законодавства являється принцип рівності, що закріплений у багатьох міжнародних актах прийнятих Організацією Об'єднаних Націй, Міжнародною організацією праці та інші.

Так, у статті 1 Загальної декларації прав людини були сформульовані антидискримінаційні норми, за якими «всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах» [1].

Термін «дискримінація» походить від латинського «discrimination» – «розрізнення», тобто навмисне обмеження або позбавлення прав певної